

Doc. dr mag. Bojan Macuh, Maribor, Republika Slovenija

PREPLETENOST UMSKOG I FIZIČKOG TRUDA U SAVREMENOM DRUŠTVU

Intelektualni rad predstavlja temelj savremenog društva koje se zasniva na znanju, inovacijama i neprekidnom napretku. Za razliku od fizičkog rada, koji je ograničen zakonima mehanike i biologije, intelektualni rad ishodi iz ljudskog uma – odnosno iz njegove sposobnosti analize, kreativnosti, rešavanja kompleksnih problema i sinteze novih ideja. Vrednost ovog rada se stoga ne meri satima fizičkog napora, već efektom koji njegovi rezultati imaju na privredu, kulturu i tehnologiju. Jedna od najvećih specifičnosti intelektualnog rada jeste izazov njegovog merenja i zaštite. Budući da su rezultati često nematerijalni (ideja, koncept, kod), lakše ih je umnožavati i deliti, što otvara kompleksna pitanja intelektualne svojine. Pravedna kompenzacija za misaoni napor, obrazovanje i vreme uloženo u razvoj ideje ključna je za podsticanje daljih inovacija. Često se kaže da fizički rad pomera predmete, a intelektualni rad granice mogućeg. On je svojevrsni nevidljivi motor koji sirove podatke i informacije pretvara u mudrost i opipljiv napredak za čitavo čovečanstvo.

Granica između ova dva oblika rada zapravo je izuzetno tanka, jer su oni tesno povezani. Fizički rad takođe ishodi iz umskog, kao što je i umski rad u velikoj meri plod fizičkog rada. Ovu povezanost najbolje vidimo na praktičnim primerima. Hirurg, na primer, obavlja vrhunski intelektualni rad kada dijagnostikuje bolest i planira zahvat, ali u operacionoj sali to znanje prelazi u izuzetno precizan fizički rad, gde su mirne ruke jednako važne kao i poznavanje anatomije. Slično tome, vajar svojom snagom preoblikuje kamen, ali je svaki udarac dletom vođen preciznom vizijom i razumevanjem estetike. Čak ni savremeni poljoprivrednik ne koristi samo svoje mišiće, već mora da razume kompleksne ekološke procese i da upravlja visokom tehnologijom. To znači da se fizički napor neprekidno prepliće sa misaonim planiranjem.

Problematika plaćanja usluga

Pitanje plaćanja za obavljene rad otvara duboki jaz između teoretske vrednosti znanja i stvarne tržišne cene usluga. U savremenom svetu se često srećemo sa paradoksom gde su neka zanimanja, koja se zasnivaju prvenstveno na fizičkom radu ili zanatskim veštinama, plaćena znatno bolje nego visoko kvalifikovani intelektualni rad, kao što su lektura ili pisanje knjiga. Razlozi za to su višeslojni i protežu se od zakona ponude i potražnje do same prirode krajnjeg proizvoda.

Kod zanatskih radova, kao što su vodoinstalaterske popravke, građevinarstvo ili automehanika, rezultat rada je trenutani, opipljiv i često neophodan za funkcionisanje svakodnevice pojedinca. Kada nam pukne cev, hitnost situacije diktira visoku cenu koju je potrošač spreman da plati odmah, jer je usluga u datom trenutku nezamenljiva. Pored toga, fizičkih izvršilaca koji su spremni da obavljaju težak i ponekad opasan rad sve je manje, što po svim ekonomskim pravilima podiže cenu njihovog radnog sata iznad cene mnogih kancelarijskih radnika.

Na drugoj strani, intelektualni rad, kao što je lektura ili pisanje, suočava se sa problemom nevidljivosti i nedostatka hitnosti. Rezultat lekture je tekst koji teče glatko i bez grešaka je, ali prosečan čitalac često uopšte ne primećuje uloženi trud ako je posao obavljen odlično. Vrednost se ovde ne meri fizičkim rezultatom, već prefinjenim poboljšanjem kvaliteta koje tržište, nažalost, često potcenjuje.

Pisanje knjiga je još specifičniji primer, jer autor ulaže mesece ili godine intelektualnog napora u proizvod čiji finansijski uspeh potpuno zavisi od izdavača, čudi tržišta i broja prodatih primeraka (uz prilagođene ugovore o izdavanju), a ne od stvarno uloženog vremena i važnosti sadržaja koji autor otkriva. Intelektualci se često sreću sa uverenjem društva da je njihov rad više poziv ili plod nadahnuća (pisanje knjiga), što bi trebalo da bude nagrada sama po sebi, dok se kod fizičkog rada priznaje neposredan telesni napor koji zahteva trenutno i konkretno plaćanje.

Pored toga, digitalizacija je omogućila da se intelektualni proizvodi lakše umnožavaju, što smanjuje njihovu ekskluzivnost, dok se fizičko prisustvo majstora u kući ne može digitalno ponoviti. Tako se dešava da sat rada onoga ko popravi fizički kvar vredi više od sata onoga ko lekturom ili pisanjem obogaćuje kulturni i intelektualni prostor. Tako, na primer, lektor za obavljenju lekturu diplomske folije, za koju mu je potrebno pet do šest sati (u zavisnosti od zahtevnosti), dobije oko 140 evra, dok frizer za obavljenju uslugu za oko 20 minuta zaradi 20 evra. Od mnogih izdavača autor ne dobije ni „za kafu“.

Proračun pokazuje uzlazni trend za zanimanja koja su ljudima hitno potrebna (električari, vodoinstalateri, moleri, frizeri), a i „red za čekanje“ je sličan onom u lekarskoj ambulanti. To ukazuje na to da društvo u praksi često više ceni rešavanje trenutnih materijalnih problema nego dugoročni razvoj duha i znanja.

Paradoks (ne)jednakosti savremenog doba

Nalazimo se, dakle, u neobičnom istorijskom trenutku u kome se tradicionalna hijerarhija između fizičkog i intelektualnog rada ruši pred našim očima. Dugim decenijama su školski sistemi i roditelji usmeravali decu dalje od „prljavih ruku“

i fizičkog rada prema blistavim kancelarijama, uvereni da diploma automatski znači viši društveni ugled i finansijsku sigurnost.

U digitalnom dobu, međutim, sudarili smo se sa surovom realnošću. Dok veštačka inteligencija i algoritmi uspevaju da zadivljujućom brzinom repliciraju, pa čak i nadmaše ljudski intelektualni rad (od pisanja kodova do prevođenja i lekture), spretnost ljudskih ruku ostaje nezamenljiva. Kritički pogled na tržište rada otkriva duboki paradoks. Visoko obrazovani intelektualac, koji stvara kulturna dobra ili uređuje tekstove, često se nalazi u prekarnom položaju, gde se njegov rad podrazumeva i lako zamenjuje digitalnim alatima. Na drugoj strani, zanatlija koji vlada specifičnom fizičkom veštinom danas uživa veću pregovaračku moć i višu zaradu, jer se njegovo prisustvo i praktična inteligencija ne mogu preneti na mrežu niti automatizovati.

Važno je razumeti da bitka između ova dva oblika rada više nije pitanje prestiža, već preživljavanja i ličnog zadovoljstva. Intelektualni rad, koji se nekada smatrao „ulaznicom za bolji život“, danas zahteva neprekidno dokazivanje vrednosti u svetu (kroz pisanje stručnih i naučnih sadržaja, knjiga, učešća na konferencijama i sl.) koji cení samo ono što je odmah opipljivo.

Ako želimo da kao društvo napredujemo, moramo prestati da vrednujemo rad isključivo kroz sate napora ili stepen obrazovanja. Moramo priznati da su misao i pokret, teorija i praksa, neraskidivo povezani. Bez intelektualne vizije, fizički rad je samo gola mehanika, a bez fizičke realizacije, intelektualno dostignuće ostaje samo neiskorišćeni potencijal u oblaku podataka. Budućnost će, naime, pripadati onima koji budu umeli da premoste ovaj jaz i koji budu razumeli da je prava mudrost u ravnoteži između oba sveta.

Doc. dr mag. Bojan Macuh